

Hvem lagar åt vårt Jordklot gifwer,
 At grandet i det helas skjöt.

„Det är en Gud ditt öga ser,
 „I hvarje prick sin magt förklara,
 (Så hörs Naturen tydligt swara)
 „Bli dig i stoftet ödmjukt ner
 „Och båsua för at lastfull wara.

Det är förmåtet at begära
 En ännu högre kundskap få;
 Det är at djerst i stoftet gå
 Och wisja minsta Gudens ära.
 Må nöjda med det ljus wi fått
 Wi endast Dygden offer gifwa
 Och dessa låga Tempel riswa
 Där lasten dyrkas genom brott.
 Må Sanningen sitt wälde öka
 Och Fanatismen krossad bli

Och

Och med et magilöst raseri
 Vid bålen kring om *Ibern* spöka.
 Må allmänt nya *Stoicers* tropp
 Det *Eleusinska* ljuset värda!
 En ny *Socrat* må värja opp
 Men ej *Anit* at *Honom* mörda.

Aflet 4r utkommer nästa *Torsdag* kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos *Commisarien* P. A. BRODIN, 1784.

Fryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 11 Mars 1784.

Insändt.

Nyligen är af Frycket utkommit et Tal, hållit i stora Frimurare Loggen öfwer Öfwersten wid Hellsinge Regimentet och Commendeuren Grefwe Arvid Nils Stenbock som dog i Stockholm 45 år gammal. Oratorn öfwen så fjänd til Snille som til börd; måtar, i lysande och sanna drag sin Wäns Character, lefnad och förtjänster som uphöjdes och smyckades af En GUSTAFS bifall, nåd och wänskap, hwilken säger Panegyristen, beseglades wid den i Wärldens Annaler så märkwärdiga som för Swärje lyckliga Regements förändringen, hwari Salig Grefwen hade så nära och utmärkt del. Den blef et band emellan den trogna, den alt upoffrande Undersäten och des Konung, som Döden allena skulle bryta. Hwilken Undersäte! — Nej — hwilken Konung! Hwilket hjärta fullt af ärljånsla och tacksamhet! denna så heliga dygden som blott Characteriserar stora och dyrkanswärda människor Men tale Den sjelf som utfört detta ämnet som en Mästare i den ädla och rena wältaligheten.

„Han (Gref Stenbock) åtföljde sin Konung wid den lyckliga Regements förändring, då Swärje såg de stormar uphöra, hwaras det så länge varit härjat och war närwarande då första Morgonrådnaden. upgeck af

„af fridens och enighetens tidehvarf. Färdig at wåga det yttersta för
 „friheten och Lagen hade Konungen förut yppat sin affigt för några få,
 „kände af en ren nit för Fäderneslandets wål och Hans Ära. I dessa
 „wal kunde ej Gref Stenbock wara utesluten. Förtroendet uppsökte utan fruck-
 „tan Hans mod och nedlade med ömhet sin dyrbara hemlighet i et bepröfwat
 „hjärta. Han blef en af de första som ägde den förmån at weta Sveriges sö-
 „restående räddning, innan det ännu åtnjöt sin lycka, och syfsattes, än at fram-
 „föra wigtiga bud, än at emottaga dem, med hwilka Konungen stadgade
 „Sina Rådslag, ofta nödsakad at föra deras steg och med möda gjdmma
 „dem undan de upmärksammas åsyn. Aldrig skild ifrån sin Konung och
 „sästad wid des öde af Hjärtel lika mycket som af eder, beledsagade omfi-
 „der Gref Stenbock honom i det ögnablicket då Han gick at söka wän-
 „nade Faror men möttes af Friden och sitt Folks wålsignelser. Detta
 „Folks bifall, des otwungna sögnad, des ofonstlade glädjerop, sanna ut-
 „tryck af des tjänstor medgofro ingen stridighet, och hindrade öenigheten
 „at i sin flugt medtaga några Offer. Modet wäpnat at trotsa alla mot-
 „stånd sann ej andra föremål än Wänner at omsamma, och den största
 „af Wår ålders dagar war af Försynen utsedd at äfwen wara den tjä-
 „raste. Frie från Redbröders blod och suckan, skulle deras namn som
 „biwistat och utfört denna önsfakade förändring, lämnas i all deras
 „renhet åt Efterwärlden, at i des Hjärtel ostördt njuta dan belöning
 „som Tapperheten ofta saknar men Dygden ej kan födelora.
 „Den Wänskap hwarmed Konungen altid hedrat Gref Stenbock, be-
 „seglad wid detta tilfälle blef et band, som Döden allena skulle bryta.
 „Han rönte deraf tid efter annan ärskilliga prof då Han först utnämdes
 „till Major wid Uplands Regemente och 3 år därefter till Öfwerste wid
 „Hellingarne. Om Han emottog dessa förmåner såsom gagneliga för sin
 „lycka, ägde de ännu mera warde för Hans hjärta genom den Handen
 „af hwilken de honom tildeltes. etc.

Utur den Engelska *Catos* förträffeliga Bref *).

Salustius i sitt ena Sändebref til Cæsar om Allmänna Styrelsen, anmärker, at den Osverhet far mycket wilske, som tänker grunda sin säkerhet på Nationens Corruption och förderfwade Seder, sökandes til den ändan, at göra dem til elakt Folk, på det de skola blifwa lydiga Undersåtare; då likwål, säger Han, en dygdig Regents Nyttia fordrar, at så sitt Folk dygdigt, emedan de Corrumperade och wrångsinte, som inret twång tåla, äro ostyrigast af alla.

En Skålm, med någon Magt i händer, är lika farlig som en ursinnig Människa med en Eldbrand i et Krut-Magazin. Det ankommer bara på et Lycksfott at ej flyga i wädret.

Äf de elaka och owärdiga Män, som slog under sig alla Ämbeten i Rom, emot Republikens sista Tid, och af det sarelige Slöseri, de nedriga Rånkor och oändeliga Corruptioner, som samma Män åstadkommo, hade den präktiga Stadens oundwikeliga Eråndom lätteligen kunnat förespås. Det war nästan omögeligt at wara ärlig Karl och erhålla Besordran. Atticus wille aldrig emottaga någon Synla, fast Honom de sberånsta tilbodos. Detta wågrande, säger Bayle, är det starkaste Bewis Han gifwit på sin Dygd. Man kunde då ej komma til något Ämbete, utan genom nedriga Wägar; och man kunde ej förwalta det efter Rättwisans Föreskrift och til det Allmännas bästa, utan at blifwa utsatt för en hop elakt Folks Wäldsamhet. Han wille därföre håldre wara en Dygdig Privat Person, än få Tjenster och Wärdighet, med säradt Samwet och besläctad Åra.

Huru wackert är icke detta Exempel! men huru sällsynt! om alla gjorde som Atticus, wore en Anarchi och Samfundets Uplösende at befructa: Men man kan gifwa sig tilfreds därföre; ty det lär altid finnas mer folk tilreds at intaga och monopolisera Ämbeten, genom hwarjehanda Medel, än Ämbeten at bortgifwa.

*) Insändt.

„Köpslaaande och Nedrigheter, woro sådana Wägar som Atticus ej
 „wille gå. Öfwersten Sidney säger, at en Adell Man i Hans tid, som
 „ej kunde tåla Mutor och Bestickningar, måste gå ifrån en ansenlig Bes-
 „tällning, såsom en Förrarg:se-Skipa; ty då Han ej wille göra sig Profit
 „af sin Synla, war det liksom en Föredräelse emot andra, som så gjorde.

„Cicero, som lefde til det Han fick se de ohyggeliga Dagar, då Rom
 „sönderstlets af tåflan om Magt och Penningar, samt noggsamt sielf, at
 „Han litet eller intet Gagn kunde göra med all sin Habilité och Arlighet.
 „Om jag såg, säger Han i et Bref til Lentulus, Styrelsen i händerna
 „på elakt och förwifladt Folk, såsom det hände i mina dagar, och jemwäl
 „tilförne; skulle intet skäl, ingen läckande Consideration förföra mig at gö-
 „ra et med dem: Hwarken skulle deras Skänker eller Stückpenningar rö-
 „ra mig; ej eller skulle de farligheter, som ofta omgifswo de läckaste Män,
 „skräma mig; ej eller kunde deras Höfligheter, Smek och Lismertier blid-
 „ka mig.

„På et annat ställe, der Han talar om Romerska Senaten, som då
 „war kufwad af Öfvermagt eller förtedd af Girighet, säger Han: An-
 „tingen måste man re:ligen och samwetslöst *votera* med Crassus och
 „Caesar, samt några andra Magttågande Personer, eller och förgåfs-
 „wes *votera* emot dem. Dese store Män gitta ej söka Magt, eller nyt-
 „tja den samma til Landets Bästa, som är ändamålet af Magt; utan til-
 „regit bästa, som är misbruk af Magt. Hwarest laga Wälde nyttjes til
 „olaga Winst och Ocker, förfaller det snart til Tyranni och Fördert;
 „och den som i något Land intager höga Säten för slem winning skull,
 „borde

„Det är naturligt och nödwändigt för sådana, som hafwa egennytti-
 „ga affigter, at bruka förföriska Medel, och at hata alla dem, som ej låta
 „sig förföras.

„Det kan anses för en Regel, som förtjenar alla Nationers eftersin-
 „nande, at hwarest Mutor gälla, kan man hålla tusend mot et, at något
 „ondt påsyftas och ju mera mutor desto mera ondt. Arliga och Uppen-
 „bara affigter, som tåla Ljus och granskning, qwäswas och bortgömas genom
 „nedriga och mörka utwägar.

Tacitus, talande om Dygdens och Frihetens ömkeliga förfall emot
 Republikuens slut, säger, at de wärsta ensidigheter bedrefwos onäpft, och
 at Aeligheten ofta war en wäg til olycka: De, som woro rådande, tälde
 icke redeliga Män. De gladdes, säger Plinius, mera åt sina Medborga-
 res Laster, än Dygder: Dels därföre, at hwar och en tycker måst om
 hos andra samma Kynde, som Han sjelf äger; dels ock därföre, at de
 som ingen Åra och Heder hade, och följacteligen intet förtjente annat at
 wara, än Trålar, snarare tåta Ofet. I sådant Folks skjöte ansöderod-
 des allsammans: Medan ärliga Män bleswo utträngde och likasom bort-
 gömde i Grifter, hwarifrån de icke framhades til annat än Anftagningar
 och Förförliser.

Cæsars omåtteliga Slöferi och Mutande war et säkert och safeligt
 Förebod til Cæsars Tyranni. Det är nästan otroligt hwad stora Sum-
 mor Han spenderade. Caius Curio allena, en af Allmogens Föreståndas-
 re, köptes på sin sida för intet mindre än en half Million ester wårt
 Mynt. Andra Ambetsmän fingo ock sin del, och alla mutades, som wil-
 le låta muta sig. Man kan lätt föreställa sig hwarifrån Han fick så
 stora Penningar. Han skaffade sig dem på åstwen så oärligt sätt, som
 Han använde dem. Atminstone förtjenar Han ingalunda Namn af fris-
 kostig, emedan Han tilhandlade sig Romerska Riket för des egna Pen-
 ningar och bortskänkte en del, för at erhålla allsammans.

Det är en Anmärkning, som förekommer hwar man, at när en
 god Character är förlorad, återwinnes Han swäriligen. Ordsaken därtill
 ligger icke så mycket i Werldens ondskas, hwilken ofta är alt för hastig i
 sitt Förtal, som fast mera i den swärighet en Skålm har at blifwa ärs-
 lig: Han är tilfom dömd til at wara en sådan: Hans Sinne har en
 gång sårt sin bugt, och Han handlar nästan aldrig redeliga, utan i ore-
 delig affigt. Jag har kändt en Man, som sedan Han upfåteligen för-
 satt all sin Credit, lika upfåteligen försatte alla tilfällen at återwinna den
 ehuru låtta de mände wara. Han kunde ej låta blifwa at ådraga sig
 nytt Hat, icke utan mycken möda, när Han kunnat skaffa sig Namn
 af den bästa betalare med största lätthet.

De

„De Romare, woro efter Salustii Utsago, komne til den högd af
 „Corruption och Förderf, at de skedro af sin galenskap och rosgirighet,
 „och utöste uppenbara händelser emot Dygden. Sagtmodighet och omdö-
 „digt Sinnelag hölls för bara Feghet och Raddhäga. De som ägde
 „Magten, satte giller och snaror för den oskyldiga, och uphöfwo sina egna
 „Creatur til Heders-ställen: Stygge Gerningar och ärelöst Upsörande ute-
 „stängde ingen från Magt, och de, som foro fram lika som Ros warit
 „deras Syfta, och Sköfning de erforderligaste qualiteter til Ämbetet, an-
 „sågos för skickliga til nya Befordringar. På sidstone hade deras Of-
 „mermån ingen annan Diktan och Traktan, än sin egennyttiga Snålhet,
 „och följde ingen annan Lag, än sitt egit selswäldiga behag. Hela Säm-
 „hället war fallit dem til Sköfning och Byte.

„Samma Auctor tilstår, at sådant skulle icke så högt hafwa förtruttit
 „Honom, om Han sedt så mycken arghet bedrifwas af Mån med stora E-
 „genskaper; men Hans förreter hade ej den Lindringen; ty, säger Han,
 „elaka Sällar med små Själur, hwars hela Snille bestod uti deras
 „Tunga, utöswade med Öfwermod den Magt, som de sått af en händelse
 „eller genom andras Orklöshet. Och hwad oskickelige af Romerske Adeln
 „på den tiden angår, säger Han, at de lika som Bilder hade ingen an-
 „nan Prydnad, än sina Namn och Titlar: Således ser man hwad
 „Marknad dese Karlur höllo med Magten, och huru stor Förwarring de
 „åstadkommo. Slutet på allsammans blef Frihetens änteliga förlust och
 „et stadgadt Tyranni.

Kongl. Maj:ts

DOM uti then til Kongl. Maj:ts öfverseende ifrån Theß och Rikens Swea Hof-Rätt genom ordentligt sökande inkomne Sak, emellan Commerce-Rådet Adol och Wälbördig Eric Schöldebrand såsom Ägare af ett helt til ett halft förmedlade Frälse-Hemman kalladt Norrgården i Hillesta By och Wästerlångs Socken å ena och Ägarne af Krono Skattehemmanet i samma By Nämndemannen Pehr Jonsson och Bönderne Anders Jonsson och Lars Larsson jemte Inkomne Brita Jons Dotter och Anna Anders Dotter å andra sidan uteblefne, angående bemålde Commerce-Råds påstående at wid den i Hillesta By ännu för rättade Storskiftes delning i Skog och Utmark, Hemmantalet och ej stångfallet, efter hwilket senare, Byens Ägor af Åker och Äng redan delte blifwit borde til grund tagas, samt i följande däraf Commerce-Rådets förberörde Hemman efter thet öfvermedlade Hemmantalet sin rätt och del i Skog och Utmark måta; uti hwilket mål Hölbo Hérads-Rätt den 16 Maji 1775 sig utlätit och af ansörda Skäl påstod det wid anställande delning af Skog och Utmark i Hillesta By, ej annor delning borde widtagas än stångfallet, alt efter the skifte af inägor redan sedt wore, Thet och Lagmans samt Hof-Rätterne uti Domar af den 19 Junii 1775 och den 18 Martii 1777 gilladt och ålagt Commer-Rådet at til underhåll och respensningar för Lagmans-Rätten, betala septiotre Daler 2 öre Silf:mt., hwaruti ändring i underdånighet sökes och hwarom jemte årsättning för Rättegångskostnaden twistas. med Kongl. Maj:ts Ergna Råd beslutit. Gifwen. Stockholms. Stort den 22 Julii 1777.

Kongl. Maj:tt har i näder låtit Sig föredraga the i thetta mål inkomna Handlingar; Och aldenstund thet af the bilagde Zordeboks Extrakter är öftridigt at Schöldebrands i Hillesta By ägande Frälsehemman Norrgården består af ett helt Hemmantal förmedlat til et halft; Och så wäl Kongl. Brevwet af den 2 Septembr. 1689 som den därå grundade Kongl. Förordningen af den 13 Julii 1742 angående förmedlade Hemmans lott wid

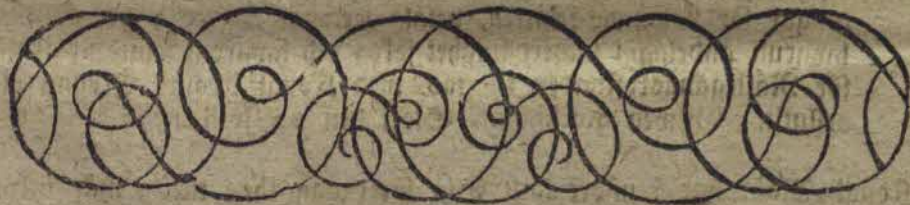
wid Skogsdelningar uttryckeligen föreskrifwer, at these förmedlade Hemman böra njuta deras del och lott i Skog och Mark efter deras förra Hemmantal och hwilket åswen i Kongl. Förordningen af den 14 Novemb. 1766 än ytterligare stadfästas; fördensfull påbjuder Kongl. Maj:t i Råder rättwist Under-Rätternes och Hof-Rättens ofwanberörde Domar at ändra och förklara, det skall det förmedlade Grätsheimmanet Norrgården i Hillesta wid den blifwande storstiftes delningen af Byens Skog och Utemark njuta sin del efter des gamla oförmedlade Hemmantal. Och warder Rättegångskostnaden i så beskaffad sak Parterne emellan qwittad. Thet wederbörande hafwa at ställa sig til underdånig esterrättelse.

GUSTAF,

E. C. Segercrona.

Rikheten med det i Kongl. Maj:ts Justitiz Expedition förwarade Concept intyggar

A. Schulten
Registrator wid Högben. Expeditionen

Trycket 42 utkommer nästa Mondag Kl. 8 om morgonen.

Trycket hos Commisarien P. A. BRODIN, 1784.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 15 Martii 1784.

Saga för Damerna *).

Son fichü doucement l'agite
C'est le moment de tout ofer.

En genomskinnlig Florshalsduk, en liten wit tröja, en Corlett som redan började blifwa för trång, en kort och tunn kjortel som fladdrade wid hwarje Wäderpust, — Se så war Ulla klädd; Hon hade ingen annan prydnad, men Hon hade 15 års ålder; och uti denna nog vetande drägt geck Hon helt tankfull med sin korg på armen at sälja Blomster åt Damerna på Stottet. Hon hade friskare färg än alla Wärlbenes blommor, och den lilla Blomstermångelstkan war skön och behaglig som Wärens förstling.

Det undföll min penna, at Ulla geck tankfull, men hwad tänkte Hon på? — En Glicka wid 15 år tänker nästan alltid, utan at weta sielf på hwad. Men det är säkert at en tankspridd Glicka desto snarare blir ett mål för de födemätne: Ulla seck göra detta försök. Jag wet intet om Hon ångrar försöket, jag har swårt wid at tro det, men det wet jag at
den

*) Insändt.

den unga Grefwen gläder sig ännu deråt. — „Hvart skall Hon gå min lilla Skönhet? — At sälja mina Blomster — så wackra blommor få nog köpare, säljer Hon endast dem som ligga i korjen? — Jag har inga andra. — Jo, jag gifar at Hon har länge skönare — Jag förstår intet Wärdig Herrn — lått mig litet närmare så förklara mig? — ack nej, min Mor har förbudt at ingen skall omsamna mig — Du har ett Ansigte, ett par Ögon, en wärd, en Fot, som befäller det, och jag lyder håldre dem än Din Mor — nej släpp mig — Jag will intet ha mer än en enda blomma min wackra Flicka! Du har så många: När man är så rik får man intet wara så girig. — De äro alla borttingade — Du slipper mig intet förän jag fått en, blott en — än om jag börjar fricka — Ja, ingen hör Ditt skrik utom Foglarna, och Foglarna kunna intet tala.

Jag har läst någorstädes at Ridslefs Gudinnan placerat Tillfället wid sidan af Mysteren: Ulla under det Hon förswarade sin lilla Parterre, snaswade, föll, och förlorade en den wackraste Blomster Bouquet.

*Imitation af Baron Hollberg i des sammanlifnade Historier. *)*

Apan och Människan jämförd.

Appan är intet alltid människa, och Apor utan at weta deraf, äga ofta nog mänsklighet. Dessa djur böra räknas ibland de närmaste Skuldeman i Naturens rike, men det förefaller mig wärdt den största förundran, at Apor ånskidnt förgåwes, tyckes söka at bli människor, då människan med en wändelig framgång söker at ifrån Människa förwandlas til Apan.

*) Insände.

Apan är aldrig fåfång, Hon följer Naturens Lag, ehuru okunnig. Hvarsföre det är sig nyttigt at vara ständigt sysselsatt.

Människa! Hwi utväljer Du at i lättja förnöta Din tid? Du som wet nytan af Din Kropps rörelse, och borde känna med öfvertugelse för månerne af Din odödliga Själs wärksamhet! se på Apan och förebrå Dig sjelf, at Du som skröter af förnuft är ofta oförnuftig.

Apan är offickelig at under alt sitt bemödande syfta till något wisa ändamål. Det är endast den förnuftiga människans lätt; men huru ofta händer det ej, at Hon häruti liknar Apan.

En Apa älskar öfwerdrifwet sina ungar. Naturens känningar af den ömaste wänskap för den hwilken legat under ens egit bröst wärka hos Apor en slags Afguda-dyrkan wid äfseendet af sin afkomma, bristande upfostran blir här af nödwändig, och släktet Apor.

Människan kan igenom upfostran framwisa af sine Apelika barn förnuftige människor, men monn det är sällsynt, at Hon ej upfostrar sina Barn til Apor och efterkommanderne i flere generationer förblifwa Apor?

Efter sitt hjärtas beskaffenhet älskar Apan ingen annan än den som smicket. Hon känner ingen annan dygd och utöfwar ej andra.

De flästa människor älska intet annat än smicket, känna ej heller annat å sin sida som en mänsklig skyldighet.

Apan kan aldrig fela emot Naturens Lag, Hon tyckes därföre äga ordsak at vara nögd med sig sjelf och begära en smekande wänskap af dem som se huru Hon fullgör sina skyldigheter.

Människan som aldrig upfyller, eller will upfylla Skaparens ändamål wid des danande, fordrar dock, at des släktinge bdr anse Henne som en Afgud; Hon tyckes dock wara minst berättigad här til, så wida Hon i sitt släkte är sämre än Apan i sitt släkte, hwilken söker det samma.

Apor hata och förfölja de rådda djuren. Ordsaken här til är obegriplig, jag fordrar dock, at af mina mänskliga syften så weta, hvarsföre de lägga

lägga sten på bördan, förtrampa den förtryckta, förfölja den flyende, nedslå den obewäpnade, plundra den försagde och hata den oskyldige?

En Apa tyckes wara lika förnögd i sina band som i sin frihet. Hon söker sig alltid tillfällen at leka, och då dessa aldrig tryta, saknar Hon aldrig det som förnöjer.

Wonn de äro människor eller Apor som finnas lika lekande under olika skiften?

Knapt torde osnyggare Creatur finnas innom sitt eget bo än Apor; ehuru alltid sysselsatte at pryda och snygga sig hufwede, sine gelikar och sina barn — kom människa! och se dessa narrar.

Men min släktinge! Ejänner Du icke igån Dig? Hvilken pratar mer om hushållning än den som minst hushållar? med dristighet talar sáfaren om sparsamhet, den girige om människo kärlek och Phariseén är Religions försvarare, då Han nedstörtar dess grundwalar.

Det är öfwerensstämmande med en Apas Natur at innom få timmars förlopp häftigt älska och hata et och det samma, en och den samma.

Mine Syskon! J som kunnen öfwerwäga hwad godt och ondt är, J som ären anbefalte at med beständighet älska det goda och hata det onda; blygens, då J ofta liknen denna skogens wilda. Jag wille håldre kalla Apan min Syster än Eder mina Syskon! som med mänskligt förnuft följen Edra falliska, Edra grymma grundsatser.

Apan står ej at tuckas, men är dock läractig, endast allt inrättas som lek saker.

Apa! hwad Du är Människa! och Människa! hwad Du är Apa?

Apesläktet är i högsta grad coqvett. Apor söka alltid at behaga endast för at winna detta sitt ändamål. Då det är wunnit, sökas nya Galanterier, således är Apan ofskicklig til beständig förening.

Jag

Jag önskade finna människor annorledes sinnade. Apan öfverträffar människan uti en så kallad qwickhet, Hon kan i hastighet finna sig, och dela sina matta tankar til åtfylliga ämnen med mycken iswer och fårdigher.

Härwid torde dock en mera inbunden fråga kunna yppas om de som af människor ofta kallas de qwickaste ej äro Apor?

Människan agerar ofta god Comediant. Vonn Hon lärde konsten af Apan eller Apan af Människan? — De täfla sins emellan om at vinna lyckan.

Apan måste dö, och Wi människor blifwa til Jord. Då Apan endast stadnar i förundran öfwer hwad människor göra och hafwa gjort, är jag Henne lik, då jag betraktar Skaparens obegripliga inrättningar. Jag hoppas dock med wishet at få en lyckligare och närmare kundskap däraf, då jag undergår min förwandling, det torde då ej motsäga Guds wishet och allmakt, at förwandla den så kallade oförnuftige Apan til den så kallade förnuftiga Människan.

Anecdoter hörande til Historien om Bastillen

August Renneville den yngsta ibland tolf Bröder som alla varit Office-rare af hwilka fem stupat i sält, blef insatt på intet mindre än 11 års tid i Bastillen. Han härstammade ifrån en ganska god Familie i Normandier. Sedan Han tjent sitt Fädernesland med wärjan, blef Han skickad til främmande Håf at tjena det med pennan, hwilket Han gjorde på ett lysande sätt. Wid återkomsten blef Han mer än wäl emottagen af Premier Ministern Chamillard. Stora Herrars Gunst är lika waracttig med
 April-

Aprill-wädret, men deras otacksamhet är ewig — Alla Rennevills dygder och förtjenster glömdes wid läsningen af några werser Han gjort på bours-rinés, blott för at roa sig, men hwilka Ministern fann aldeles förrådiska emot Frankriket.

Läsaren torde sjelf dömma huruwida De förtjente 11 års förlust af Auctorens frihet, ehuru Han för öfrigt slapp allt bekymmer för Alder, Lif, uppehälle, och sin hållsas skötsel, ty allt detta war i den tiden klanderlöst.

Madrigal

O. wer Frankrike och Spanien som woro Allierade emot Öster. Riket, med Allusion på räkningssättet i Piquet 15 och 14, (Qvinte & Qvatorze) hwilket skulle betyda Phillippe V i Spanien och Ludvig XIV i Frankrike.

Contre Qvinte et Qvatorze On n'a jamais beau jeu,
On est meme en danger de perdre la partie
Des plus sages conseils toute la force unie
Ne sert de rien ou sert de peu,
Peuples qui vous ligvez, Q'avez vous qui balance
Ou votre perte ou votre gain?
Combattant l'Espagne et la France
Vous trouverez toujours Qvinte et Qvatorze en main.

Renneville gaf följande swar eller parodie härpå, med bibehållande af samma rinstut.

Contre Qvinte et Qvatorze on peut faire beau jeu
On est meme assuré de gagner la partie;
Aux plus sages Conseils notre force est unie,
Votre Qvatorze est nul, votre Qvinte est trop peu.
Le ciel qui voit ce jeu fait pencher la balance
Pour votre perte et notre gain
Nous ferons un repie: Et L'Espagne et la France
Se trouveront Capot, Qvinte et Qvatorze en main.

Oaktadt at Han tilstod uprigtigt sig hafwa skrifwit detta fjolleriet uttan minsta mening, och at Hans hjärta hade ingen del i detta Snille-föret, oaktadt at Han bad om tillgift, kunde et så grusweligt brott ej förstås. Man brukade öwärdiga knep för at få Honom i snaran — 3 Personer anmålde sig en morgon bittida, lika som de woro resande ifrån Holland och hade angelägna beffickningar til Honom, knapt sluppo de in, förån de uptråkte sig för Police-betjenter, hwilka i Konungens namn befälte Honom följa med på Bastillien. Han satt där ifrån d. 16 Maji 1702 till d. 16 Junii 1713. Han kunde aldrig utspana rätta ordsaken til sitt arresterande, ty Hans Poesi war efter all förnuftig slutsatts, endast en prætext. Förlofsad ifrån bojan satte Han sig ner i London, hwarest Han sammanfres en Historia öfwer Bastillen och tillägnade den Konung GEORG I. Denna Bok skrifwen med wett och sanning är nu ganska sällsynt och ganska estimerad öfwen för de små Bitterhetsstycken och verker Han där inblandat, och hwilka lyfte af kundskaper, smak, och lättbet.

Till Förläggaren.

Sär god och gör mig den tjensten och insör följande Öfwersättning utur Les voyages de Cyrus par Ramsai Jag har håndseewis hos en Bokhandlare i Frankrike fått 100 exemplar däraf, som jag ärnar med det snaraste låta försälja på Auktions-Kammaren, och om Köparen ej förut kände dess wärde, torde exemplaren endast betalas som Macularur. Jag är &c.

„3 Huswudstaden Ecbatana tilbragtes dagarne i wektighet och smicker: „där woro den sanna äran, en rättsskaffens fromhet, den egenteliga hedren, „intet mer actade; där bleswo grundeliga kundskaper ansedde såsom stridiga „emot den smågwickla smaken: Lättsinnighet, fina tankar, lösa infällen woro „det enda slags wett, som man där beundrade. Man fordrade uti arbeten „intet

„intet mer, än artiga, förnöjande påfund, som göra intryck genom sin o-
likhet utan at uplysa förståndet och förbättra hjertat.

„Kjäreleken war icke nogräknad eller granlaga: Det enda, som sök-
tes och påsyftades, war det blinda nöjet: Fruntimren trodde sig wara
föräcktade, då man intet sökte at förleda dem. Det som bidrog til at
öka detta förderf i förstånd, i seder, i tänkesätt, war den nya läran,
som Magerne utspredt, at nöjet wore enda driffjädren för människohjärtat,
Då hwar ock en satte sitt nöje uti det som Han wille, så blefwo dygder
eller laster afsmätte efter deras smak, nycker eller temperament, som anta-
git denna läran.

„Detta selskåld, denna oordentelighet war dock icke allmän hos de
Meder, såsom det sedan blef under Artaxerxis och Darii Codomanni Re-
gering. Förderfwer tager sin begynnelse hos Förstarne och de Stora, och
utbreder sig småningom i den öfriga delen af Riket. Militairiska discipli-
nen florerade ännu uti en del af Medin: Där woro uti Landsorterne här
och där Krigsfolk, som bibehållt alla de dygder, all den mandom, som
florerade under Phraortis Regering, emedan de icke hade blifwit smittade
af Echatanas förskjämde lust.

Ark 43 utkommer nästa Torsdag kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos Commisarien P. A. BRODIN, 1784.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 18 Mars 1784.

Inlämt *).

Det är intet alt Guld, som glimmar, har en Swensk Auctor icke längesedan sagt om Engelska Skrif-Friheten. Ehuru högt dermed skrytes, har hon dock wid många tillfällen af Regeringen blifwit långt mera bunden, än hos andra Nationer. Ja, denne nye Frihets-lärare försäkrar Os, på sina och en De la Mottrayes Ord, at Tryck-Friheten i Angeland, wid derwarande Regeringsätt, endast tjenar at inleda många Meniskor i olycka.

Mången torde undra, huru detta må hänga tilhopa, sedan man weet, at Pasquiller och förargeliga Skrifter äro förbudne der såsom annorstädes, samt huru noga hwarje Undersåtes Säkerhet är förwarad i Lagen. Men Gåtan är lätt upplöst, när man efterfinnar, huru omöjligt det är, at i den tydeligaste och omständeligaste Lag utlära hwad med Pasquiller skall förstås i hwar serfikt Casu. Hela Saken beror altså ofta på der, som deras

*) Jag hade önskat at det hade skedd för några år sedan.
Sörlägg.

Jurister kalla Innuendo, eller Infimulationer, &c. Ty ehuru deras Domare hafwa mindre lof än andre, at arbitrera och analogisera, måste dock mycket ankomma på Lagens application til hwart förekommande Mål.

Deſa Innuendos hafwa ofta blifwit brukade i Förföljelſer af Miniſtrens Domare, at ſätta Criminel Mening på Ord och Utlåtelſer, ſom warit antingen tvåtydiga, eller ock naturligen inneburi en ofkyldig Mening: En Inquisition öfwer Folks hemligaste Tankar och mentſaſte Uſfår; en ſå obillig och Tyranniſk Practique, at den ſtundom ådragit ſina Uphofs män ſtörſta Olyckor, ſedan den länge warit ofkyldige Auctorens Olycka.

Jag kunde härutinnan åberopa mig Utlåningar, ſom warit å ſyna Witnen; men ſom de, det oacktadt, torde miſtånkas för mindre upriktighet, eller för at ſe och föreſtälla Sakerna allenast på en ſida; ſå wil jag wända mig til infödda Angelsmän, och låta dem tala med egna och icke Utlåningars Munnar. Angelſke Spectatorn har på flere ſtällen yttrat ſit Miſnöje öfwer detta Miſsbruk af magt: Då Han en gång kommer at tala om en Caffehus-Politicus, ſom förwändt et af Hans Ark til en uproriſk Libell, gör Han deröfwer följande Reflexion:

„Under Wågen ifrån Caffehuset kunde jag intet annat, än för mig ſjelf eſtertänka, huru många ſådana gifwas, ſom man kunde kalla de „alt för ſluga, ſamt huru ſwårt det är at i denna tadelljuke Tiden ſkrifwa något, ſom en icke kan utryda för smådeſkrifter och pekande åt wiſſa „ſa Perſoner, åſwen dem ſom warit ens Beſkyddare och hvars wålgärningar aldrig kunna glömmas.

„Den, ſom har godt Wåderkorn eſter Innuendo, känner lukt af „Förråderi och Uppror i de mentſaſte Ord, ſom nånsin kunna ſaumannas, „tas, och får aldrig ſe Laſt och Dårſkap häcklad och utmärkt, at Han „icke deruti känner igen någon af ſina bekanta, ſom Auctoren ſyſtrat är.

Jag

„Jag kommer ihog en på Landet, som under det Han läst den så kallade
 „Zela Menniskans Plikt, hade skrifwit åtskilliga sina Sockne-boars
 „namn wid hwar synd, som omtalas i den wackra Boken; så at Han
 „förwände en af de bästa Skrifter i Werlden til et Pasquill emot Kyrko-
 „Herden och andra Stånds-personer i Församlingen, Kyrkorådet, Sattig-
 „hus-Föreståndarne, m. fl. Med dessa owanliga Marginal-noter råkade
 „Boken i händerna på en, som aldrig sedt henne för: Hwarpå Ryktet
 „började löpa, at någon skrifwit en Bok emot en hop ärligt Folk. Ad-
 „junkten i Församlingen, som då hade Rättegång med någon af sina Å-
 „hörare, begynte komma i Mistankar för at wara Auctor, til dess den
 „gode Mannen förde sina Åhörare på rätta Wägen, wisandes dem, at
 „de utmärkte Satyriska ställen kunde lämpas til en hop annat Folk i nå-
 „sta Socknar, samt at Boken war skrifwen emot alla Syndare i Ang-
 „land.

En af de förnämde Auctorerna til de förträffliga Catos Bref, an-
 märker, at „det gifs så många Twetydigheter i Språk, så många Öydn-
 „ligheter i Expression, som naturligen uttrycka en Mening, men kunna
 „innebära en annan, at det är omdjeligt, efter wiså fastställda Reglor at
 „finna rätta Intentionen, och straffa alla, som förtjena Straff. Men at
 „söka förekomma denna Oldgenhet derigenom, at någon eller några skulle
 „hafwa en sjesbehagelig Magt at döma om en annans Systemål äro
 „straffbara, när Hans Ord icke uttryckeligen det bewisa, wore at kull-
 „kastä och uphåfwa all Frihet, och underkasta hwar man de myndigas
 „Capricer och enrådiga, wäldsamme Behag. Et Språk utur Bibelen
 „kan då ej anföras, utan at sägas systa på dem, som däremot bröta,
 „eller tio Budorden läsas, utan at skymfa alla Wäktiga och Förnämde,
 „som ofta öfwerträda dem alla, &c.

Den oförlitneliga Skribenten, som under namn af Drapier de Dub-
 lin med sina af Trycket utgifna Bref frälste sit Fädernesland från et wä-
 deligt Tilbud, berättar, at „Sir William Roggs warit den störste, som in-
 „förde en så artig Spitsfundighet wid Domstolarna i England. När
 Skrif

Skrifter, som misshagade Wederbörande, angåfwos för Pasquiller, befälte
 „Han, at de förargeliga stycken skulle för Honom upläsas, och sade det
 „wara underligt, at Ledamöterna i Öfwer-Rätten, som kallas Kings Bench,
 „skulle wara dummare än allt annat Folk i England; och Han war ofta
 „så lycklig, at göra Tillämpning af Initial Bokstäfwer och uisforfa mörka
 „Antedningar, at Han uptröckte mycket mera än Auctorerne någonsin på-
 „tänkt, såsom många ibland dem, och deras Boktryckare med sin Skada
 „fingo besinna

Sir Richard Steele, som haft så stor del i Spectatorn, skrifwer i detta
 Minne til sitt eget Förswor sålunda: „För min ringa del begriper jag in-
 „tet annat, än at inga Ord, som jag brukat, kunna anses för straffbara,
 „då de efter all naturlig Billighet förklaras; och kunna ej til ondo utty-
 „das, utan genom långwåga Slutsatser, och fjärran ifrån sökte Förljder.
 „Jag torde fördenksull få lof at beropa mig på en stor Mans Auctoritet,
 „angående Angifwelser i dylika Mät. I det Tal, som nu warande Cant-
 „zeleren i England, (Lord Harcourt) hållit, och finnes tryckt i Mansaf-
 „ningen öfwer Doctor Sacheverell, utlåter denne ypperste Domaren sig
 „således:

„Mine Herrar, om här är någon dubbel Mening, så at Orden
 „kunna lika lätt förstås på etdera sättet; om Doctorens Utlåtelse på det
 „ena sättet är onckeligen klar, men på den andra någon Twifkan upkom-
 „mer, antingen Hans Ord äro Criminella eller ej; så är Ärzelsta Lagen
 „mera billig och skonsam, än at göra någon Meniska til brottlig medelst
 „des Ords sammansättning emot deras rätta Lydelse och egenteliga Inne-
 „håll, i wärsta Bemärkelse. En så stor Rättwisa och Omhet hysar war
 „Lag för hwar man.

Och litet längre ned:

„Mine Herrar, om sättet, på hwilket denna offentliga Rättegång
 „hittills blifwit förd, icke ändrat Sakernas Natur, lär jag förmodetigen
 „hafwa

„hafwa tillstånd at påstå, (utan at wissa taga del eller tala för alla up-
 „roriska i Riket) at förmedelst det sälla Regerings-sätt, under hwilket Wi
 „lefwä, må en Ängelsk Undersåte icke göras brottlig igenom en wrängd
 „Construction af tvåtyrīga Ord; eller, då det icke går an, at lemna hans
 „Ord derhått, och hålla sig wid Hans Mening. Mycken sådan Olag-
 „lighet såg man förelöpa för sidste lyckliga Revolution; men den samma
 „gjorde slut på dylika souveraina Constructioner.

„Jag kan ingen ting lägga til denna stora Auctoritet, förutan min
 „hertinnerliga Önskan, at alla Ängelska Råmber måtte, vagtat ehwad dem
 „håremot må intalas, taga det i tilbörigt Betänkande, och icke låta sig
 „göras til Redskap at straffa någon Med. Undersåte för mörka, twiswelak-
 „tiga och equivoqua Utåtelsfer, som kunna tagas i en oskyldig Beträffelse,
 „i synnerhet om den anlagade synes vara en ärlig wämenande Man,
 „som sökt tjena sit Fädernesland; ty det är wisserligen äfwen så grymt
 „och orättwist at wrida en Mans Ord, som at pina Hans Kropp, til at
 „så Honom brottlig.”

J en politisk Beckokrift, som räknas för den bästa där utkommit,
 lästes följande Bref;

„Läran om Innuendos (la Doctrine de Conséquences) eller härdrag-
 „na slutsatser af andras Ord, är af en så sällsam beskaffenhet at om detta
 „Bref, som jag nu skrifwer, uttydes til et Pasquill, beder jag at min
 „Herre wille låta hela Werlden weta, at jag intet annat menar, än hwad
 „naturliga och rätta Beträffelsen i så många Strafswelser och Ord, ester de-
 „ras bokstafweliga och brukeliga Förstånd, måste innebära för hwart sundt
 „och ointagit Begrep. Ty sannerligen, om icke denna Regel i afktages,
 „kan ingen Skribent wara säker i någon slags Utarbetning; hållt som
 „människliga Snillet icke ännu förmått uppfinna Ord, som icke kunna ut-
 „tydas mer än på et sätt. För den Ordsaken skull har Lagen rätt och
 „wisligen stadgadt, at när den ena Constructionen kan wara oskyldig, och
 „en

„en annan Sammansättning af samma Ord Criminal, skall Domaren af-
 „tid hålla sig wid den milda Uttydningen. Annars skulle en Skribent,
 „som har Swänner (och hwilken Skribent har icke dem?) intet vara
 „bättre utfatt, än en, som råkat i tratosamt Sällskap, der hwart Ord
 „Han tatar måste åstadkomma Ris: Om Han smickrar, eller säger sant,
 „om Han söker underwisa eller roa; så är det ändock lika när.

„Sådana äro de Olägenheter, som Bokprästens Frihet, och söhacks-
 „teligen allt Folks Frihet måste sucka under, då Skrifter beläggas med dy-
 „lika Uttolknings-Fjättrar. Men låtom Os å andra sidan, sagtmodigt
 „estersinna de Förmåner, som nödvändigt måste flyta deraf, at et slags
 „Skribenter sålunda klaswas och snärjas, medan de på andra sidan lem-
 „nas i sin fulla frihet.

„Ibland annat skulle Avisan derigenom blifwa långt indrägtigare för
 „des Utgifware, emedan det förmodligen skulle vara de endaste Tidningar,
 „som man fick se; eller åtminstone den endaste Autoriserade och infallibla
 „Skrift, som hos Os utkom; och de, som wågade sig at derpå twifla,
 „skulle dömas til Rättare i Politiquen, och dersöre straffas.

„I synnerhet skulle allmänna Förvaltningen vara förträffelig, och
 „all ting gå wäl både hema och borta: Wår Handel skulle frodigt grön-
 „ska i Tidningarna, och Wåra Köpmån bli rika i tryckta Papper; me-
 „dan alla allmänna Hushålls-Ärender bleswo stötte med djupaste Wis-
 „het, Sparsamhet och Orwäldighet. Ingen Klagan skulle höras, utan att
 „wara gladt och nögd, såsom i Rom under Proscriptions-tiden, då Tres-
 „männerna genom allmänt Påbud besallte alla Wänniskor at vara glas-
 „da wid Lifstraff.

„Men at tala allvarsamt, så kan jag icke utan största Förargelse se,
 „huru obilliga ofwanberörde Uttolkare äro i sina Förklaringar öfwer an-
 „dras Arbeten. De försäkra Os, at man ingalunda får taga Er mening
 efter

„efter Orda-Förståndet, emedan J alltid syften på något argt; och till följande deraf wändas de finaste Lof-Skrifter i grofwaste Småde-Skrifter; Ironier finnas hwar te behaga, och om Actoren anförer något uttut äldre eller nyare. Historien, äro de snälle med sina wederstyggeliga Paralleler, sammansiknelser, Allegorier, och ropa sedan på Lagens hämd, wilsjandes hafwa Er straffad för sina egna straffbara Tillämpningar.

„Jag har någorstädes läst om en Machine, eller Mathematiskt Instrument, påfunnit till Auktorsers Tienst, hwarigenom alla öfwerföddiga Ord, oanständiga Utlatelser och osmakeligt Snack siktades och granskades; medan hela Cyrfkan af Argumenter, med tjenliga Ord at uttrycka Auktorens mening, lemnades qwar at gälla som den borde. Detta Redskap, som hwarje Skribent borde hafwa, war helt olika det, som polietiska Alchymister bruka, då de draga Gift uttut menlösaste Ord genom sin Innuendo-Distillering.

„Sådant Folk är i mina Ögon intet annat, än et slags Ord-Inquisitorer, som söka twinga alla Skribenter, wid Straff och Wite, at wara af en och samma Tanka; at förbjuda de Lärde at utgiffwa sina Tankar på en sida allena; och med et Ord, at inrätta et slags Stats-Orthodoxie för alla Amnen. Nu fastän denna Method kan wara tjenlig nog at bibehålla et papistiskt Tyranni; är det likwäl största öfwermod at wisja uttutwa en dylik Magt ibland et Folk, som har aldrig så liten Rättighet till Frihet. Denna Innuendo-Lära undergräfwet hellswa grundwalen till all laglig Tryck-frihet, emedan Fruktan för Förföljelse swärfwar öfwer hwars och ens Hufwud, som råkar misshaga Inquisitorerne, i hwars Magt det står, at genom egenwillig Uttydning göra Honom Skyldig till Stats Judaitmus. Hwem wil wäga at utgiffwa sina Tankar i Tryck, eshuru gagnelige eller upbyggelige eller nödige för det allmänna Västa detwara må, när man får tillägga Honom Affigter, som Han aldrig hyst? Om sådan Förklarings-Method kommer i bruk, lär all Lärdom innan kort ligga i Manuseript: ingen behöfwet då frukta Tital för en dålig, esländig